

Etnisch profileren: een groeiend probleem in de Europese Unie

Etnisch profileren komt op grote schaal voor in Europa, zowel bij het staande houden van personen op straat en controles op luchthavens als bij het opsporen van illegalen en datamining (het digitaal doorzoeken van databanken op potentiële daders van strafbare feiten). Deze praktijk –waarbij personen die tot een etnische minderheid behoren onevenredig veel aandacht van de politie krijgen vanwege hun uiterlijke kenmerken of godsdienst in plaats van hun gedragingen– komt op elk niveau voor bij de instanties belast met wetshandhaving en beïnvloedt in negatieve zin het leven van miljoenen mensen. Bovendien is er geen enkel bewijs van het nut van etnisch profileren –bewijs dat het misdadencijfers terugdringt, terrorisme voorkomt of de instroom van illegale immigranten beperkt, ontbreekt. Etnische profilering wordt op grote schaal vrijwel klakkeloos toegepast waardoor op slinkse wijze ten onrechte de indruk wordt gewekt dat discriminatie acceptabel is, wat de verhoudingen tussen politie en burgers niet ten goede komt. Etnische profilering is een ineffektieve praktijk die zowel door de centrale overheid als de lagere overheden actief uitgebannen zou moeten worden.

Wat is etnisch profileren?

Etnisch profileren is het gebruik maken door politie en justitie van generalisaties met betrekking tot etniciteit, ras, godsdienst of nationaliteit als uitgangspunt om te bepalen wie betrokken is of zou kunnen zijn bij criminele activiteiten in plaats van het zich daarbij laten leiden door individueel gedrag of objectief bewijs. Etnisch profileren is het gevolg van ingesleten, vaak onbewust gebruik van alom geaccepteerde negatieve stereotypen over wie er verdacht uitzielt of wie eerder genegen is een bepaald soort misdrijf te plegen. Het kan ook het gevolg zijn van overheidsbeleid met betrekking tot bepaalde vormen van criminaliteit of specifieke gebieden, waarbij men zich geen rekenschap heeft gegeven van de mogelijk disproportionele gevolgen van dit beleid voor bepaalde etnische minderheidsgroepen.

Etnisch profileren in de praktijk

Binnen Europa worden personen behorend tot etnische minderheidsgroeperingen veel vaker staande gehouden en gefouilleerd dan blanke Europeanen. Zo lopen Afrikanen en Arabieren in [Parijs](#) twee tot veertien maal meer kans om staande gehouden te worden dan blanke Parijzenaars. Uit onderzoek uitgevoerd in enkele [Spaanse](#) steden is gebleken dat immigranten, met name Marokkanen en Roemenen, veel meer kans lopen om staande gehouden te worden dan Spanjaarden, ondanks

het feit dat de criminaliteitscijfers van die groepen veel lager liggen.

Etnische profilering vindt vaak plaats in het kader van de bestrijding van illegale immigratie. Veel Europese staatsburgers en legaal in de EU verblijvende leden van etnische minderheden worden onderworpen aan grootschalige identiteitscontroles, invallen, controleacties in het openbaar vervoer en andere acties op immigratiegebied, uitsluitend vanwege hun huidskleur en zonder enige concrete aanwijzing voor illegaal verblijf.

Sinds de aanslagen van 11 september 2001 maken locale en nationale instanties in hun streven om terroristische aanslagen te voorkomen gebruik van [generalisaties met betrekking tot moslims en bepaalde islamitische gebruiken](#). Etnische profilering wordt overduidelijk gebruikt bij grootschalige identiteitscontroles in publieke ruimten, invallen in moskees, datamining van openbare en persoonlijke databases, surveillances en ‘anti-radicaliseringsprojecten’.

De problematiek rondom etnisch profileren

De voorstanders van etnische profilering stellen dat etnische profilering eenvoudigweg deel uitmaakt van

‘gedegen politiewerk’ en misdaadpreventie omdat er een grotere kans bestaat dat leden van etnische minderheidsgroeperingen betrokken zijn bij criminele activiteiten.

Dit is simpelweg onjuist.

Etnische profilering is een inefficiënte aanwending van de schaarse middelen van politie en justitie. Als de politie een hele groep mensen als potentieel verdacht aanmerkt, is de kans aanmerkelijk dat zij gevaarlijke personen die niet in het profiel passen over het hoofd ziet terwijl ze zich op hetzelfde moment richt op onschuldige personen uitsluitend vanwege hun uiterlijk of godsdienst.

Daarnaast is etnische profilering ineffectief en werkt zij averechts. Politie en justitie kunnen slechts functioneren als burgers erop kunnen vertrouwen dat de politie eerlijk en doelgericht te werk gaat volgens de regels van de wet. / Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat de politie eerlijk en doelgericht te werk gaat volgens de regels van de wet. Alleen dan kunnen politie en justitie goed functioneren. Mensen die routinematig worden staande gehouden door de politie –een vernederende en vaak traumatische ervaring– verliezen vaak hun vertrouwen in politie en justitie. Dit gebrek aan vertrouwen werkt ook door bij familieleden, vrienden, kennissen en hele gemeenschappen, wat zijn weerslag heeft op de verhoudingen tussen politie en burgers en tot gevolg heeft dat zij zich minder coöperatief opstellen tegenover politie en justitie.

Etnische profilering maakt inbreuk op een fundamenteel principe van de mensenrechten: dat iedere persoon voor de wet gelijk is. Etnisch profileren is onrechtmatig, stigmatiseert hele groepen mensen als criminelen, potentiële terroristen of illegale vreemdelingen en legitimeert en versterkt raciale stereotypering.

De strijd tegen etnische profilering

Documentatie

Het Open Society Justice Initiative doet onderzoek en werkt samen met organisaties op nationaal niveau om etnische profilering completer en beter in kaart te brengen. Dit heeft al geleid tot baanbrekend onderzoek in [Bulgarije](#), Denemarken, Hongarije, [Frankrijk](#), Duitsland, Ierland, Italië, Nederland en [Spanje](#). Voor het eerst zijn gegevens gedocumenteerd met betrekking tot de schaal waarop etnische profilering voorkomt en de ernst, invloed en kosten ervan op nationaal en Europees niveau. Een belangrijk aspect van het

vergaren van deze informatie is het helpen van lokale (non-gouvernementele) organisaties om zelfstandig discriminatoir politieoptreden voortdurend in de gaten te kunnen houden en te documenteren.

Stimuleren van correcte werkwijzen

Het Open Society Justice Initiative heeft een zogenaamde toolkit ontwikkeld om etnisch profileren tegen te gaan, waarin een modelwerkwijze uiteen is gezet en succesvolle voorbeelden uit heel Europa worden genoemd. In navolging van het succes van het [STEPSS project](#) (*Strategies for Effective Police Stop and Search/ Strategieën voor Effectieve Staandehoudingen en Fouillering door de Politie*) werkt het Society Justice Initiative samen met nationale onderzoekers, non-gouvernementele organisaties en politie- en justitiefunctionarissen aan het monitoren van staandehoudingen, het bepalen of leden van minderheidsgroepen onevenredig vaak worden staandegehouden, het beoordelen van de doeltreffendheid met betrekking tot het opsporen en oplossen van misdrijven en het implementeren van alternatieve werkmethoden bij de politie.

Juridische ondersteuning

Het Open Society Justice Initiative zet zich in om Europese instanties opmerkzaam te maken op en maatregelen te nemen tegen etnische profilering in hun beleid en wetgeving. Het Open Society Justice Initiative ondersteunt ook nationale en internationale initiatieven om etnische profilering in rechte aan de kaak te stellen, zoals in de zaak [Rosalind Williams vs. Spanje](#) die diende voor de VN-Commissie voor de Rechten van de Mens. In die zaak werd voor het eerst door een internationaal tribunaal geoordeeld dat etnisch profileren een schending oplevert van internationale mensenrechtennormen.

Contact:

- Rachel Neild (Washington, D.C.):
Email: rneild@justiceinitiative.org
- Rebekah Delsol (London)
Email: rdelsol@justiceinitiative.org
- Indira Goris (New York)
Email: igoris@justiceinitiative.org

Meer informatie is te vinden op de website van het Open Society Justice Initiative:
<http://www.justiceinitiative.org>